

Nargiza XAMIDOVA,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti katta o'qituvchisi
E-mail: xamidovanargiza@mail.ru

Filologiya fanlari doktori, dotsent S.Zokirova taqrizi asosida

COMPARATIVE ANALYSIS OF PAIRS OF WORDS IN FRENCH AND UZBEK LANGUAGES

Annotation

This article presents a comparative analysis of pairs of words in French and Uzbek languages. The study explores similarities and differences in the semantic, phonetic, and morphological characteristics of selected word pairs. By examining the etymology, usage, and cultural significance of these words, the research highlights the linguistic connections and divergences between French and Uzbek. The findings contribute to a deeper understanding of the interaction between these two languages and offer insights into the broader field of comparative linguistics.

Key words: comparative analysis, French language, Uzbek language, lexical features, semantic features, grammatical features, contrastive linguistics, language teaching

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПАР СЛОВ ВО ФРАНЦУЗСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация

В данном исследовании представлен сравнительный анализ пар слов немецкого и узбекского языков с акцентом на их лексические, семантические и грамматические особенности. Анализ выявляет сходства и различия в структуре и использовании слов в этих двух языках, позволяя понять их лингвистические особенности и культурные влияния. В исследовании используется контрастирующий лингвистический подход, чтобы подчеркнуть самобытность каждого языка и способствовать лучшему пониманию их основных структур. Полученные результаты вносят вклад в области лингвистики и преподавания языков, предлагая ценную информацию для изучающих язык и преподавателей.

Ключевые слова: сопоставительный анализ, французский язык, узбекский язык, лексические особенности, семантические особенности, грамматические особенности, контрастивная лингвистика, обучение языку

FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI JUFT SO'ZLARNI QIYOSIY TAHLIL QILISH

Аннотация

Ushbu tadqiqotda nemis va o'zbek tillaridagi juft so'zlarning leksik, semantik va grammatik xususiyatlariga e'tibor qaratib, ularning qiyosiy tahlili berilgan. Tahlil ushbu ikki tildagi so'zlarning tuzilishi va qo'llanilishidagi o'xshashlik va farqlarni ochib beradi, ularning til xususiyatlari va madaniy ta'sirlari haqida tushuncha beradi. Tadqiqotda har bir tilning o'ziga xosligini ta'kidlash va ularning asosiy tuzilmalarini yaxshiroq tushunishga yordam berish uchun qarama-qarshi lingvistik yondashuv qo'llaniladi. Topilmalar tilshunoslik va til o'rgatish sohasiga hissa qo'shib, til o'rganuvchilar va o'qituvchilar uchun qimmatli tushunchalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: qiyosiy tahlil, fransuz tili, o'zbek tili, leksik xususiyatlar, semantik xususiyatlar, grammatik xususiyatlar, qarama-qarshi tilshunoslik, til o'rgatish.

Kirish. Tilni taqqoslash turli tillarning strukturaviy, funktsional va madaniy jihatlari haqida chuqur tushuncha beradigan tilshunoslikning muhim sohasidir. Roman tillari oilasiga mansub fransuz va turkiy tillar oilasiga mansub o'zbek tillari o'ziga xos tarixiy va madaniy o'tmishga ega bo'lgan o'ziga xos lingvistik nasllarni ifodalaydi. Turli xilligiga qaramay, bu tillar tarixiy o'zaro ta'sirlar va madaniy almashinuvlar tufayli semantik sohalar va fonetik tuzilmalar jihatidan bir qancha umumiyliklarga ega.

Mustamlakachilik tarixi tufayli asosan Frantsiyada va dunyoning ko'p qismlarida so'zlashadigan fransuz tili o'zining murakkab fonetik tuzilishi, boy so'z boyligi va global tillar va madaniyatlarga sezilarli ta'siri bilan mashhur. O'zbekistonning rasmiy tili bo'lgan o'zbek tili O'rta Osiyoda ildizlarga ega bo'lgan turkiy til bo'lib, uning fors, arab va rus tillari bilan tarixiy aloqalarini aks ettiruvchi agglutinativ morfologiyasi va fonetik tizimi bilan ajralib turadi.

Ushbu tadqiqot fransuz va o'zbek tillaridan olingan juft so'zlarni qiyosiy tahlil qilish, ularning semantik, fonetik va morfologik xususiyatlariga e'tibor qaratishdan iborat. Ushbu jihatlarni o'rganish orqali tadqiqot ikkala tilni shakllantiradigan asosiy til naqshlari va madaniy ta'sirlarni ochishga intiladi. Tahlil shuningdek, tanlangan so'z juftlarining etimologiyasi va madaniy ahamiyatini ham o'z ichiga oladi, ularning lingvistik rollarini har tomonlama tushunishga yordam beradi.

Fransuz va o'zbek so'zlari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni tushunish qiyosiy tilshunoslik sohasini boyitibgina qolmay, balki madaniyatlararo muloqot va qadrlashni

yaxshilashga ham hissa qo'shadi. Ushbu tadqiqot natijalari tilshunoslar, til o'rganuvchilar va o'qituvchilar uchun qimmatli fikrlarni taqdim etadi, ular kelib chiqishi xilma-xil bo'lishiga qaramay, inson tillarining o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi.

Metodologiya. Tadqiqotda ikkala tilda semantik ekvivalentligi va qo'llanish chastotasiga qarab so'z juftlarini tanlab, sifatli yondashuv qo'llaniladi. Tahlil tanlangan so'zlarning fonetik tuzilishi, morfologik tarkibi va etimologik kelib chiqishini batafsil tekshirishni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, ushbu so'zlarning madaniy konteksti va ishlatilishi ularning lingvistik ahamiyatini har tomonlama tushunishni ta'minlaydi.

Tahlil va muhokama.

Fonetik tahlil

Fransuzcha: "me.zō" (uy) va o'zbekcha: "uy" (uy)

Fonetik tuzilishi:

Fransuz: /mɛ.zō/

o'zbek: /uy/

Kuzatish: Fransuz tilidagi "maison" so'zi ikki bo'g'indan iborat bo'lib, burunli tovushli tovushga ega bo'lsa, o'zbek tilidagi "uy" so'zi bir bo'g'inli bo'lib, oddiy unli tovushga ega. O'zbekcha so'zning fonetik soddaligi fransuzcha so'zning murakkabroq fonetik tuzilishiga ziddir.

Fransuzcha: "ami" (do'st) va o'zbekcha: "do'st" (do'st)

Fonetik tuzilishi:

Fransuz: /a.mi/

o'zbek: /do'st/

Kuzatish: Har ikki so'z ham bo'g'insiz, biroq o'zbek tilidagi keskin undoshlar to'plamiga nisbatan fransuzcha so'zda unli tovushlar o'tish jarayoni yumshoqroq.

Morfologik tahlil

Fransuzcha: "fleur" (gul) va o'zbekcha: "gul" (gul)

Morfologik tarkibi:

Fransuz: Yagona morfema

O'zbek tili: Yagona morfema

Kuzatish: Ikkala so'z ham monomorfema bo'lib, "gul" tushunchasining hech qanday affikssiz bevosita ifodalanishini ko'rsatadi.

Fransuzcha: "bibliothèque" (kutubxona) va o'zbekcha: "kutubxona" (kutubxona)

Morfologik tarkibi:

Fransuzcha: "biblio-" (kitob) + "-thèque" (saqlash)

O'zbekcha: "kitob" (kitob) + "xona" (xona)

Kuzatish: Har ikki so'z ham qo'shma ot bo'lib, "kitob" va "joy"ni bildiruvchi morfemalardan tuzilgan. Morfologik tuzilmalar har ikki tilda o'xshash semantik konstruksiyalarni aks ettiradi.

Semantik tahlil

Fransuzcha: "amour" (love) vs. o'zbek: "sevgi" (sevgi)

Semantik maydon:

Fransuz: hissiy va romantik ma'no

O'zbek tili: Hissiy va ishqiy mazmun

Kuzatish: "Muhabbat"ning semantik sohasi har ikki tilda ham o'xshash bo'lib, hissiy va romantik o'lvohlarni qamrab oladi. Bu tilda aks ettirilgan umumiy insoniy tajribani ko'rsatadi.

Fransuzcha: "travail" (ish) va o'zbekcha: "ish" (ish)

Semantik maydon:

Fransuz: Emploi, harakat

O'zbek: bandlik, mehnat

Kuzatish: "Mehnat" tushunchasi ikkala tilda ham bandlik, ham harakatni o'z ichiga oladi, bu parallel semantik rivojlanishni ko'rsatadi.

Madaniy kontekst va foydalanish

Fransuz va o'zbek tillaridagi so'zlarning madaniy konteksti va qo'llanishi so'zlovchilarning o'ziga xos tarixiy, ijtimoiy va madaniy tajribasini aks ettiradi. Ushbu bo'limda har bir tilning madaniy kelib chiqishi ma'lum so'zlarning ma'nosi va qo'llanilishiga qanday ta'sir qilishini, shuningdek, bu so'zlar madaniy almashinuvlar tufayli vaqt o'tishi bilan qanday rivojlanganligini o'rganadi.

Fransuz tilining o'zbek tiliga ta'siri

Tarixan fransuz tilining o'zbek tiliga ta'siri rus va fors kabi boshqa tillarga nisbatan nisbatan cheklangan bo'lgan. Biroq so'nggi o'n yilliklarda, ayniqsa, texnologiya, moda va oshxona kabi sohalarda madaniy almashinuv kuchaymoqda, bu fransuz tilidagi ba'zi leksik birliklarning o'zbek tiliga o'tishiga olib keldi.

Misollar:

Texnologiya:

Fransuz tilidagi "télévision" so'zi o'zbek tiliga "televidenie" (televidenie) sifatida qabul qilingan bo'lib, u fransuz tilining texnologik terminologiyadagi global ta'sirini aks ettiradi.

Moda:

Fransuz modasi va hashamatining global jozibasini ifodalovchi "kutyur" (kutyur) va "parfyum" (parfyum) kabi fransuz moda atamaları o'zbek tiliga kirib keldi.

Oshxona:

O'zbek tilida "kruassan" (kruassan) va "menyu" (menyu) kabi fransuz pazandalik atamaları qo'llanib, fransuz oshxonasining madaniy ta'sirini ko'rsatadi.

O'zbek tilining fransuz tiliga ta'siri

O'zbek tilining fransuz tiliga ta'siri unchalik sezilmaydi, lekin o'zbek madaniyati e'tirof etilgan muayyan kontekstlarda ko'rish mumkin. Bu, ayniqsa, fransuz tilida so'zlashuvchilarga an'anaviy o'zbek taomlari va madaniy amaliyotlari bilan tanishtirilgan pazandachilik va madaniy almashinuvlarda yaqqol namoyon bo'ladi.

Xulosa. Fransuz va o'zbek tillaridagi so'zlarning madaniy konteksti va qo'llanilishi so'zlovchilarning tarixiy, ijtimoiy va madaniy tajribasi bilan shakllanadi. Fransuz tili mustamlakachilik tarixi va madaniy eksporti tufayli ko'proq global ta'sirga ega bo'lsa, o'zbek tili Markaziy Osiyoning boy merosini qo'shni madaniyatlar ta'sirida aks ettiradi. Ushbu madaniy kontekstlarni tushunish ushbu tillarning qiyosiy tahlilini boyitadi va madaniy o'zaro ta'sirlar ta'sirida lingvistik evolyutsiyaning dinamik xususiyatini ta'kidlaydi. Bu qiyosiy tadqiqot nafaqat fransuz va o'zbek tillarining lingvistik xususiyatlarini yoritibgina qolmay, balki tildan foydalanishni shakllantirishda madaniy almashinuvning ahamiyatini ham ta'kidlaydi.

ADABIYOTLAR

- Crystal, D. (2003). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Blackwell Publishing.
- Haspelmath, M., & Sims, A. D. (2010). *Understanding Morphology*. Hodder Education.
- Lewis, G. (2000). *The Turkic Languages*. Routledge.
- Price, G. (2003). *An Introduction to French Pronunciation*. Wiley-Blackwell.
- Poplack, S. (1980). "Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español: Toward a typology of code-switching." *Linguistics*, 18(7-8), 581-618.
- Comrie, B. (1981). *The Languages of the Soviet Union*. Cambridge University Press.
- Thomason, S. G., & Kaufman, T. (1988). *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. University of California Press.
- Johanson, L., & Csató, É. Á. (1998). *The Turkic Languages*. Routledge.
- Walker, D. C. (2001). *French Sound Structure*. University of Calgary Press.
- Grenoble, L. A. (2003). *Language Policy in the Soviet Union*. Springer.
- Posner, R. (1997). *Linguistic Change in French*. Clarendon Press.
- Turaeva, D. (2013). "Linguistic and cultural aspects of language contact: The case of Uzbek and Russian." *Journal of Language Contact*, 6(1), 45-68.
- Gadziev, M. (1991). *Sovremenniy uzbekskiy iazyk: Fonetika i morfologiya (Modern Uzbek Language: Phonetics and Morphology)*. Tashkent.
- Matras, Y. (2009). *Language Contact*. Cambridge University Press.